

AZ ELSŐ HŐSEI

VILÁGHÁBORÚ 1914-1918

Képzőművészeti feldolgozás az évszázados magyar gyökerű
kárpátaljai képzőművészek szemével

INNOART
EGYESÜLET
2016.

AZ ELSŐ NAGY HÁBORÚ MESSZE ÉS KÖZEL

Olyan messze van, és mégis annyira közel. Az ember létezése óta mindig beleesik abba a hibába, hogy fegyverekkel, egymás legyilkolásával oldjon meg a vitás ügyeket, problémákat, vagy éppen arra vágyjon, ami a másé, vagy más nemzeté, vallásé, és ezt, ha kell, akkor véráldozat árán is megszerezze. Jőmagam 40 éve élek itt a Földön, de ez idő alatt folyamatosan ölték egymást az emberek valahol, valamiért, Isten tudja, hogy miért. Vallásért, földért, vízért, pénzért, hatalomért. Olyan dolgokért, amit nem Isten teremtett, hanem az ember. Felsorolni is hosszú lenne, hány háború volt születésem és jelenlegi állapotom között. Sok, és sajnos jelen pillanatban is bőven van belőle.

Háború volt, van és lesz. Nem jó ezt leírni, de jelenlegi történelmi tudásunk, és eddigi tapasztalatunk erre enged következtetni. 1914 előtt Európában az úgynevezett „Boldog Békeidők” korát éltük már jó néhány évtizede. Ebbe rondított bele ismét a háború. Azonban az emberiség történelmében ez a háború volt az első olyan, amely óriási méreteket öltött, és lett belőle az első nagy háború, másneven az **Első Világháború**.

Az 1914 és 1918 közt zajló első világháború volt a történelem egyik legjelentősebb és legpusztítóbb háborúja. 1914. augusztus 1-én Németország hadat üzent Oroszországnak. Azután Franciaország Németországnak, Nagy-Britannia Németországnak, Osztrák-Magyar Monarchia Oroszországnak. A hadviselő felek száma egészen 1918-ig növekedett. Az eredmények tragikusak voltak: **több mint 30 millió katona és civil halt meg.**

Már több mint száz éve, hogy kirobbant, megölt, felemésztett, megnyomorított, megőrzített több millió fiatalembert a frontokon, és a hátszágban. A kutatások szerint az elesettek egyharmada hagyott hátra özvegyet maga után, s közel hatmillió árva maradt utánuk.

Olyan csaták voltak a háború négy éve alatt, ahol néhány nap alatt több katona esett el, mint például amennyi katonája elesett a vietnami háború 10 éve alatt az USA-nak.

Kevés olyan európai család van, akit közvetve, vagy közvetlenül nem érintett volna az első nagy háború. Jómagam például elmondhatom, hogy anyai ágon egyik dédapám eltűnt a galíciai fronton, apai ágon pedig Őry dédapám 4 éven át a 39. gyalogezredben szolgált, de szerencsére túlélte a háborút. Hála Istennek, mert akkor nagyapám, édesapám, és jómagam sem születtem volna meg. Hány meg nem született élet?

„Amikor húszéves az ember, könnyen veszi az ölést is, a halált is, sőt az egész életet játékként fogja fel, amit, ha úgy alakul, újra lehet kezdeni. Nem véletlen, hogy a világ valamennyi hadseregét az iskolapadból éppen csak kikerült fiatalokkal töltik fel.” - Dmitry Glukhovsky orosz újságíró.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ HŐSEI

Képzőművészeti feldolgozás az évszázados magyar gyökerű
kárpátaljai képzőművészek szemével

Emlékeztet rájuk néhány fotó, vagy festmény, vagy nagyszüleim gyermekkoromban mesélt történetei.

Nagyon fiatalon, szinte az iskolapadból kerültek ki ők is, és szinte mindenki 1914-18-ban, a háború poklába. A háború aztán négy évvel a kirobbanása után véget ért. Ma már tudjuk, hogy ideiglenesen.

Emlékezés győztesekre - vesztesekre!

A háborút követő években, évtizedekben az Európában egyre szaporodó háborús emlékművek gyakorlatilag a halált nacionalizálták, funkciójukat tekintve egy halottkultuszt hoztak létre, amely az elesett katona heroizált alakját állította a középpontba. A helyi emlékműveknek tulajdonított jelentés nem vágott egybe azzal, amelyet a közösség gondolt gyásznak, ugyanakkor a háborús monumentumok lehetővé tették az egyéni gyászt is, hiszen sok katona maradványai tömegsírokban pihentek, amelyeket nem lehetett látogatni.

Az is megfigyelhető, hogy győztes országok (már ha egy több-milliós áldozattal járó háborúnak van egyáltalán győztese) emlékműveit a visszafogottság jellemzi, a veszteseknél pedig, például Magyarországon is, a heroizálás figyelhető meg. A franciáknál a halálra, a nemzetért feláldozott életekre utalnak a monumentumok, míg keletebbre az elesett katonák hőökként jelennek meg az alkotásokon.

A Kárpátok Művészeti és Kulturális Egyesület is követte ezt a példát, és egyesületünk művészei az Innováció a Kultúráért és a Történelemért Egyesület felkérésre 2016. április elején egy alkotótáborban készítették el az emlékezés festményeit, rajza-it, grafikáit, amelyekkel illusztrálásra került ez a kiadvány.

EMLÉKEZÉS...

GYŐZTESEKRE...

... VESZTESEKRE!

dr. Kopriva Attila: A háború „értelme”

Az elkészült alkotásokon emberi sorsok, tragédiák, háborús pillanatok, háborús sérültek láthatóak. Az alkotások, ha csak az ember el nem pusztítja őket, örökre megőrzik a háború borzalmait, és emlékeztetnek bennünket. Emlékezni kell, sőt kötelező, hiszen az emberi létezés és kultúra alapja az emlékezet. Akinek nincs emlékezete, nem él, mert maga az emlékezet az élet. Ez éltet. Ez hozza létre az egyén esetében az önazonosság tudatát, az öntudatot, a közösségben a valláshoz, népcsoport-hoz, nemzethez tartozás felemelő és olykor tragikus érzelmeit, a valahová tartozást, a „mi” élményét. Akinek nincs emlékezete létfelejtésben él, elfelejti, mi történt vele, honnan jön és hová megy. Nem él, csak kallódik, a mindig elillanó pillanat örök elmúlásában sodródik.

Azonban az emlékezés mellett a tanulságokat is le kellene vonni a történeésekből, de sajnos ez nem ment eddig az emberiségnek, és féltő, hogy később sem fog menni.

Amint a történészek mondják, megfelelkezve a korábbi háborúkról, az emberek a jövőbeni háborúkra ítélik el saját magukat. Nagyon úgy tűnik nekünk egyszerű civil embereknek, polgároknak, hogy a politikusok, illetve a vezető, döntő pozícióban lévő emberek nem vonták le a tanulságot sem az első, sem a második világháborúból.

Pedig a múlt keserű tapasztalatából meg kellett volna tanulniuk, hogy csak a diplomácia lehet hatékony még a legélesebb konfliktus megoldásában is. Akkor, 1914-ben a diplomaták úgy döntöttek, hogy fegyverrel gyorsan biztosíthatják saját országuk érdekeinek megvalósítását, és ez milliók életébe került.

Sajnos manapság ismét halnak meg katonák, ártatlan nők, gyermekek és idős emberek, például a kelet-ukrajnai háborús konfliktusban, ezért az elkészült alkotások fő üzenete - az emlékezés mellett - a mának is szól:

***„Végre meg kell tanulnunk az I. Világháború leckéjét,
és nem szabad a helyi konfliktusokat
világkonfliktusokká változtatni.”***

ÖRY LÁSZLÓ
Kárpátok Művészeti
és Kulturális Egyesület elnöke

ÉLET A FRONTON...

„Isten veled, drága jó édesanyám,
Isten veled! Hálásan csókolom a ke-
zedet, szeretett édesanyám”

„... ha a sors úgy hozná hogy
meg kell halni ezzel a szóval
ajkamon halnék meg: szeretlek
örökké.”

Egy névtelen honvéd édesanyjához írott levele 1915 tavaszáról mindent elmond a háborúról. A sérült katona a kórházban fekvve írt haza, amelyben tudatta, hogyan sebesült meg:

Kedves Édesanya!

„Hirtelen elestem. Ne hidd, hogy fáj...

*Lásd, édes jó anyukám, csakhamar béke lesz az országban; ami elveszett a háborúban, megint megtérül, új élet lesz és sok-sok ezren nem fogják már látni, - én se, drága édesanyám; de a hazának egy kis részecskéjét én is megmen-
tettem: két kis házikőt, a tiédet és azt a szalmazsúposat, melynek ablakába annyiszor tettem virágot, - a Juliskáékat. Eredj hozzá és mondd meg neki, hogy elestem, s ha sír, tedd hozzá, hogy csókoltatom.*

Isten veled, drága jó édesanyám, Isten veled!

Hálásan csókolom a kezedet, szeretett édesanyám”

Egy másik katona, ezt írja feleségének küldött, dátum nélküli levelében:

„Szeretett kedvesem.

Száz éves tölgyek közt elmerengve járok s el gondolom hogy mily sokkal jobb volna oda haza téveled, akis törpe megy fák alatt el beszélgetni hogy mint volt és hogy lesz de ám ez csak buta álom és következő perczben mán arra kell gondolnom, hogy talán már nem is láthatlak és nem nézhetek aranyos szemeidbe többé ki nékem kora Ifjúságom óta meg váltó angyalom voltál és akiér(t) edig éltem és élek és ha a sors úgy hozná hogy meg kell halni ezzel a szóval ajkamom halnék meg: szeretlek örökké.”

Bajorország

Nekünk, magyaroknak több mint ezeréves közös történelmi kapcsolatunk van Szent István királyunk, és Bajor Gizella házassága óta. A viharos történelem aztán újra összehozta a bajorokat és magyarokat, akik mindketten valamelyik nagyobb hatalom révén keveredett bele a nagy háborúba. A bajor hadtestek a német hadsereg részeként, a magyarok pedig az Osztrák Magyar Monarchia részeként kerültek a frontra, és a golyózáporba. Több esetben is harcoltak együtt bajor és magyar katonák a különböző frontokon. Éppen ezért kerültek - egyfajta tisztelgésként - elsőként Bajorországban kiállításra az elkészült alkotások.

2016. május – Bajorország, Bad Neustadt – Kunstvilla
Vendéglátóink: **Dr. Franz Szabad** magyar származású bajor orvosprofesszor, **Thomas Habermann** bajor CSU parlamenti képviselő, megyei elnök, és **Csaba Horovitz** a Kunstverein Bad Neustadt elnöke.

Bajorországi látogatásunk alatt felkerestünk I. Világháborús emlékműveket is Bad Neustadt városában. Vendéglátóinktól megtudtuk, hogy több mint százezres bajor veszteség könyvelhető el az első nagy háborúban. Fiaik ott voltak szinte valamennyi hadszíntéren. A német hadseregben főleg bajor gyalogoshadosztályok és tartalékhadosztályok szolgáltak.

Az emléktáblán álló nevekhez köthető bajor katonák számos helyen harcolhattak és eshettek el.

Egy név a sok közül: HERLET MAX – a tábla szerint 1915. május 15-én esett el, valószínűleg az artois-i vagy a La Bassee és arras-i tavaszi csata során 1915-ben.

E csaták során a francia és angol csapatok célja a német arcvonal áttörése és a németeknek legalább a Maas mögé való visszaszorítása, azon kívül a Galíciában megtámadott oroszok tehermentesítése volt.

*I. Világháborús emléktáblák:
Bajorország, Bad Neustadt,
városfal és köztemető.*

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ HŐSEI

Képzőművészeti feldolgozás az évszázados magyar gyökerű
kártyátlajai képzőművészek szemével

A támadást végrehajtották a franciák a 10. francia hadsereggel, amely összesen 15 hadosztály 800 tábori és 300 nehézlöveg, tulajdonképpen 170.000 francia 80.000 németre (a XIV. német hadtest, benne a bajor tartalékos hadosztály)

A franciák támadását május 1-én kezdődő tüzérségi tűzzel való előkészítés előzte meg, amely 7. és 8-án igen erőssé vált. Utóbbi napon az I. bajor tartalék-hadtestre a franciák 17.000 gránátot és 1600 nehéz aknát lőttek ki. A gyalogsági támadás május 9-én kezdődött, a franciák ádáz közelharcban mélyen betörték az I. bajor tartalék-hadtest északi szárnyán, ám a kezdeti francia sikerek után a németek megerősítették utánpótlással csapataikat, így a francia támadás nem járt sikerrel. A németek május 19-től ellentámadásba mennek át, és a harcok egészen június közepéig eltartottak, minden nagyobb eredmény nélkül.

Ugyanebben az időben a La Bassée csatornától északra az angolok indítottak támadást. Az állást a német 6. hadsereg védte, Ruprecht bajor trónörökös parancsnoksága alatt, a jobbszárnytól kezdve a következő egységekből állott: II. bajor, XIX. (szász), VII. hadtestek, 6. bajor gyaloghadosztály, XIV., I. bajor tartalék- és a IV. hadtest. A május 09-én megindított angol támadás hamar összeomlott a kiváló védelem, és a nem megfelelő tüzérségi előkészítés miatt.

A bajor katonák számos más, és jelentős fronton is ott voltak. Báró Stein tábornok parancsnoksága alatt a III. bajor hadtest Franciaországban küzdött hősiiesen, de így volt ez az olasz fronton is. Gallíciában Lipót, bajor herceg parancsnoksága

alatt. Harcoltak az oroszok, és az oláhok ellen, sokszor váltvetve a magyar katonákkal, így például az Osztrák-Magyar Monarchia 11. lovashadosztálya részeként.

Bajorország, és a bajor katonák, hasonlóan hozzánk magyarokhoz, a vesztes központi hatalmak részeként élte meg a háború végét. Ők is hősiezen kitartottak mindvégig, ám Ruprecht bajor trónörökös már 1918 június elsején látta az elkerülhetetlen végét.

A következőt írta a német kancellárnak:

*„Bár abban a helyzetben leszünk, hogy nyugaton az ellenségre még egy par csapást mérhetünk,
de azt nem igen fogjuk döntő módon megverni.”*

A háború véget ért. Lettek győztesek, és vesztesek. Mi magyarok, vagy bajor barátaink a vesztesek között voltunk. Ám a győztesek áldozatainak ez már nem számított a tömegsírokban, és a katonai temetőkben. Holtukban egygé váltak ellenségeikkel, és valószínűleg megállapodtak abban egymással, és mindannyiunk Teremtőjével, hogy semmi értelme nem volt az egésznek...

ÖRY LÁSZLÓ
Kárpátok Művészeti
és Kulturális Egyesület elnöke

MŰVÉSZTÁBOR TÚRISTVÁNDIBAN

A Kárpátok Művészeti és Kulturális Egyesület kárpátaljai alkotóművészei és Molnár Máté nyíregyházi alkotóművész 2016. tavaszán Túristvándiban töltöttek egy hetet, ahol elkészítették képzőművészeti feldolgozásait az I. Világháború témában.

A művek vándorkiállításon és online felülteteken is megtekinthetők egész évben.

A festményekkel, grafikákkal kapcsolatos részletes információ, és a témával kapcsolatos sok-sok érdekesség elérhető a honlapon.

Honlap: **www.innoartegyesulet.hu/elsovilaghaboru**

Facebook: **facebook.com/innoartegyesulet**

Művészek

Kerecsánin Péter

dr. Kopriva Attila

Lakatos Szergej

Molnár Máté

Szeifired Zoltán

Temető István

ALKOTÁS KÖZBEN...

1914
ELSŐ VILÁGHÁBORÚS
CENTENÁRIUMI
EMLÉKBIZOTTSÁG
1918

A projekt az
**Közép- és Kelet-európai Történelem
és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány**
támogatásával valósult meg.

•
**A kiadványt az InnoArt
megbízásából készítette:**
Grafit Nyomda Kft.

•
Innováció a Kulturáért
és a Történelemért Egyesület
Nyíregyháza
2016.

